

Martin Andersen Nexö Rákosi elvtársról

A nagy dán író nem kell bemutatni. Ha mást nem, a „Szürke fény”-t sok tízezren olvasták, száz-ezrével látták filmen. A magyar közönség ismeri a nagy dán író és szívébe zárta munkásságát. Sokan tudják, hogy Nexö, a „skandináv Gorkij”, évtizedek óta milyen következetes, meg nem alkuvó harcosa az imperializmus és fasizmus elleni küzdelemnek, szilárd híve és csodálója a világ első szocialista államának, a nagy Szovjetunióknak. De már kevesebben tudják itt nálunk azt, hogy Nexö régóta szoros baráti viszonyt tart fenn népünk vezérével, Rákosi elvtárral és hogy amikor Rákosi elvtársat az ellenforradalom vérbírósa halállal fenyegette, akkor milyen szívósan harcolt Rákosi elvtárs megmentéséért.

Barátkozásuk kezdete még a huszas évek elejére esik, amikor Rákosi elvtárs Moszkvában, a Kommunista Internacionálé vezérkarában dolgozott és amikor Nexö a nyugati irodalmárok túlnyomó többségével ellentétben, az elsők között volt, akik tüntetően és határozottan a fiatal szovjet állam mellé álltak. Megismerkedésüket és barátságukat maga Nexö így ismertette 1934-ben:

„... Rákosit nagyon szeretem, többször találkoztam vele. Az egyik Komintern-kongresszus alkalmával itt voltam Moszkvában, telefonált, hogy látogassam meg. Akkor jött Olaszországból. Meleg elvtársi szeretettel fogadott. Ismertem Olaszországot mint vándor, ismertem, mint sokpénzü turista, de a fasiszta Olaszországgal csak Rákosi ismertetett meg. Akkor láttam csak tisztán az összefüggéseket.

Később, egyszer Németországban, Weimarban ismerősöket látok, Rákosi volt; kalapot emelek nagy örömmel, de ő nem szólt csak a szemével hunyorított. Csak akkor értettem meg, hogy nem lett volna szabad megismernem s gyorsan továbbmentem. Este sikerült mégis összefönnünk; a vele való beszélgetés után megint mindent tisztán láttam. Erősebb lett a hitem, közelebb hozott a harchoz.”

Barátságunk akkor sem szakadt meg, amikor Rákosi elvtárs börtönbe került. Nexö állandóan figyelemmel kísérte Rákosi elvtárs sorsát, a jó barát aggódó szeretetével igyekezett enyhíteni a börtönélet keserveit, a forradalmi harcos kitartásával vett részt minden akcióban, amely Rákosi elvtárs kiszabadítását vagy legalább sorsának enyhítését célozta. Amikor csak lehetett, levelet is váltottak egymással. Rákosi elvtárs egyik börtönlevelében így írt:

„... Ma három hete kaptam egy képeslapot Martin Andersen Nexötől... Nagyon megörültem a ked-

ves soroknak... Andersen barátom hív Daniába; légy szíves és magyarázd meg neki, hogy előbb szabadulnom is kell. Írd meg, hogy áll Andersen egészsége és melegen köszönd meg nevemben soraít és üdvözléteit. Ha nem lenne olyan komplikált és bizonytalan, magam írtam volna neki néhány szívélyes sort...”

Amikor a magyar ellenforradalmi rendszer Rákosi elvtársat másodszer is bíróság elé állította és az egész haladó emberiség felháborodása zúgott végig a világon, Nexö újra az első sorokban küzdött barátja megmentéséért. Szavát, melyben megbélyegezte a magyar ellenforradalmi rendszert, mindenütt a világon meghallották és megszívtették:

„Az egész világnak meg kell tudnia, hogy milyen rettenetes terror dühöng Magyarországon. A kitűnő harcos és kitűnő ember, Rákosi Mátyás, már közel kilenc esztendeje van ott bebörtönözve. Rákosi barátom. Jól ismerem. Igazán kiváló ember. Mikor kilenc esztendő előtt az életére törtek, az egész világ, a világ minden tisztességes embere tiltakozott és ez a tiltakozás megmentette Rákosi életét...”

Minden poklot meg kell mozgatni, hogy a nagyszerű embert, Rákosit kiszabadítsuk. A római kömédiát, ahol vadállatok elé dobták a keresztényeket, nem szabad megismételni. Az egész világ színe előtt kell megbélyegeznünk a magyar hóhérokat.”

Abban az időben, amikor a

fasizmus szennyes hullámai előntéssel fenyegették egész Európát, amikor az olyan „irodalmi nagyságok”, mint Hamsun, vagy Gide megtántorodtak, elárulva hivatásukat és az emberi haladást, Nexö az igazán nagyokkal, egy Barbusse-szal egy Rollanddal együtt szilárdan kitartott a vártán, a szabadság, a humanizmus, a Szovjetunió oldalán. És kitartott barátja, a magyar munkásosztály börtönben szenvedő nagy vezére, Rákosi elvtárs mellett is.

Réti László

Sajtófogadás Nexö tiszteletére

A Kultúrkapcsolatok Intézete hétfőn délben sajtófogadást rendezett Martin Andersen Nexö tiszteletére. Majláth Jolán, a Kultúrkapcsolatok Intézetének főtájkára üdvözölte a nagy dán író, aki az üdvözlésre válaszolva ezeket mondotta:

— Sokat olvastam Magyarországról, a magyar újjáépítésről, de amit itt rövid idő alatt láttam, messze meghaladja várakozásaimat. Tudom, hogy a háború után milyen rettenetes nehézségekkel kellett megküzdenie a magyar népnek. A magyar dolgozók rövid idő alatt csodálatraméltó eredményeket értek el. Meggyőződésem: ragyogó sikereiket annak köszönhetik, hogy a kommunisták vezették őket.

— Én magam is kommunista vagyok. Nagy örömmel látom a Magyarországon kivirágzó, kiterelvényesedő boldog új életet. Nekünk, akik kapitalista államokban élünk, nagy szükségünk van az olyan szabad országok példájára, mint amilyen a mai Magyarország. Mi — hogy egy hasonlattal éljek — olyanok vagyunk, mint a beteg, aki vitaminhiányban szenved — a népi demokráciák példája számunkra éltető vitamint jelent.

A sajtó képviselői ezután kérdéseket intéztek a nagy dán íróhoz.